WILLIAM SHAKESPEARE
ZKROCENÍ ZLÉ ŽENY

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

KATEŘINA: Když jste tak pohnut, pohněte se zas,
a hybaj, pohyblivý svršku jeden!
Jste dřevo, to je vidět.
PETRUCCIO: Jaké?
KATEŘINA: Truhlík.
PETRUCCIO: Výborně! Sedněte si na mne!
KATEŘINA: Osli
jsou, aby nosili.
PETRUCCIO: A ženské teprv
jsou, aby nosily.
KATEŘINA: Co mne se týče,
já takovouhle verbež nenosím.
PETRUCCIO: Nic, Katuško, se neboj! Nadlehčím se.
Jsi ještě mladinká a křehounká –
KATEŘINA: – a chrapoun jako vy mě nepolapí.
Leč ruku zato mám už pádnou dost.

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

Úryvek je ze druhého obrazu, kdy spolu Petruccio a Kateřina poprvé hovoří.

Předehra
Lord spatří spícího Vykuka a vymyslí potměšilý žertík – přenesou ho na zámek a až se vzbudí, všichni na něj budou hrát, že je šlechtic. Herci, kteří právě přišli do kraje, se chopí rolí. Vykuk je překvapený, ale brzy své postavení přijímá.
I
Lucenzio a jeho sluha Tranio dorazili do Lombardska. Vyslechli hovor Baptisty Minola s nápadníky Gremiem a Hortensiem, že nedovolí sňatek své mladší dcery Blanky, dokud se neprovdá starší Kateřina. Ta je však učiněná dračice a nikdo ji nechce. Zatím hodlá nechat dívky vzdělávat soukromými učiteli. Gremio a Lucenzio se rozhodnout najít Kateřině ženicha. Lucenzio se do Blanky také zamiloval a vymyslel plán – vymění se se svým sluhou, ten bude přijímat hosty a hrát pána, zatímco on se nechá najmout jako učitel Blanky a bude jí nablízku. Vše z balkónu pozoruje Vykuk a jeho žena-páže (→ celý příběh je divadlem pro Vykuka). Do Padovy přijel Petruccio se svým sluhou Grumiem, aby navštívil přítele Hortensia a dobře se oženil. Hortensio mu hned poví o „ježaté“ Kateřině a chce po Petrucciovi, aby ho v domě uvedl jako učitele hudby pro Blanku.
II
Ráno přicházejí do Minolova domu všichni nápadníci. Petruccio přednese svou prosbu o Kateřininu ruku a doporučí Hortenzia jako učitele matematiky a hudby. Gremio zase doporučuje Lucenzia jako učitele jazyků. Hortenzio se za chvíli vrací s rozbitou hlavou, Kateřina o něj rozbila loutnu. Petruccio se však nevzdává a jedná s Kateřinou po svém – nazývá ji Kačenko, je na ni hodný a nenechá se vyprovokovat jejími jedovatými poznámkami. Před ostatními řekne, že je Kateřina v soukromí úplně

jiná, a odjede s tím, že bude v neděli svatba. Gremio a Tranio se trumfují majetkem, který mohou poskytnout Blance. Baptista rozhodne, že si vezme bohatšího, Trania vydávajícího se za Lucenzia.
III
Hortensio a Lucenzio vyučují Blanku a mohou se přetrhnout, aby ji získali. Nastal den Petrucciovy a Kateřininy svatby, ale Petruccio nepřichází. Kateřina je ponížená. Když Petruccio konečně dorazí, je schválně oblečený jako vandrák, a aniž by se převlékl, běží do kostela. Gremio přináší zprávy o obřadu – Petruccio se choval hrubě, urazil kněze a klel. Ihned po svatbě zase odjíždí a nepřesvědčí ho ani Kateřinina prosba.
IV
Grumio a Curzio, sluhové pana Petruccia, čekají na venkově na příjezd novomanželů. Grumio zatím Curziovi líčí, jak se Petruccio ke Kateřině chová. Manželé přijíždějí, Petruccio na každého křičí, nic mu není vhod, odmítne večeři a zakáže jíst i Kateřině. Chce ji týrat hladem a nedostatkem spánku, aby zkrotla. Hortensio vidí, že Blanka miluje Lucenzia, a tak se jí dobrovolně vzdal. Hodlá se oženit s vdovou, která o něj stojí. Petruccio dál moří Kateřinu hladem a navíc přímo před jejíma očima zničí šaty, které nechal ušít a na které se těšila. Kateřina je však stále zpupná. Lucenzio a Tranio zatím sehnali muže, který předstírá Lucenziova otce a potvrzuje panu Minolovi, že je velmi bohatý. Petruccio a Kateřina jedou do Padovy, přičemž Petruccio se chce několikrát vrátit, dokud Kateřina neodpoví tak, jak on si přeje. Kateřina brzy pochopí, že když nebude poslušná, domů se nepodívá. Na cestě potkávají Vincenzia, skutečného Lucenziova otce, a všichni společně cestují do Padovy.
V
Družina dorazila k Lucenziovu domu a skutečný a najatý Vincenzio se dohadují, kdo je Lucenziův otec. Během hádky vyjde najevo, že se Tranio a Lucenzio vyměnili. Mezitím se Lucenzio oženil s Blankou a Kateřina pochopila, že nemá odporovat svému muži. U Lucenzia se koná hostina, kde se scházejí tři páry – Petruccio a Kateřina, Lucenzio a Blanka, Hortensio a vdova. Když ženy odejdou, muži se vsadí o sto zlatých, čí žena přijde na zavolání první zpátky. Vyhraje Petruccio a za to, že Kateřinu zkrotil, dostává od jejího otce dvacet tisíc navíc. Kateřina nakonec vysvětlí ženám, že správná manželka má svému muži sloužit a plnit všechna jeho přání.

- **téma a motiv**

téma: zpupná a drzá žena
motivy: osel, truhlík, ženské

- **časoprostor**

prostor: Padova, Petrucciův dům na venkově (Itálie)
čas: neurčený, pravděpodobně autorova současnost – konec 16. století

- **kompoziční výstavba**

Hra se skládá z 5 dějství.
Děj je vyprávěný chronologicky.

- **literární forma, druh a žánr**

drama, drama, komedie

- **vypravěč**

V dramatu se vypravěč projevuje pouze formou scénických poznámek.

- **postava**

Kateřina – hlavní hrdinka hry, zpočátku je hádavá, protivná, nepřístupná, zpupná, nenechá si nic líbit, postupem času pochopí, že se musí manželovi podvolit, a stane se krotkou, hodnou, milou

Petruccio – tvrdohlavý muž, který se chce oženit pro peníze, a proto je mu jedno, kterou ženu si vezme; odhodlaný zkrotit Kateřinu
Blanka – krásná, něžná, hodná, zamilovaná do Lucenzia
Lucenzio – miluje Blanku, bojuje s jinými nápadníky, vydává se za sluhu
Baptista Minola – otec Blanky a Kateřiny, bohatý, jeho cílem je získat movité ženichy

- **vyprávěcí způsoby**

přímá řeč Kateřiny a přímá řeč Petruccia

- **typy promluv**

dialog Kateřiny a Petrucia

- **veršová výstavba**

- v úryvku je použit blankvers (druh rýmu), některé pasáže hry jsou psány prózou

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

- zpočátku mluví Kateřina hrubě a Petruccio slušně, v dalších obrazech se jejich projev obrátí
jazyková hra s významy - *Když jste tak pohnut, pohněte se zas*, *truhlík*

expresivní výraz	jste dřevo, truhlík, ženské, verbež, chrapoun
věta zvolací	Výborně! Sedněte si na mne!
zdrobnělina	Katuško, mladinká, křehounká
nedořečenost	Jsi ještě mladinká a křehounká –

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

- přelom 16. a 17. století

William Shakespeare (23. 4. 1564 Stratford nad Avonou – 23. 4. 1616)
- anglický dramatik a spisovatel
- syn rukavičkáře
- vystudoval gymnázium (King Edward VI Grammar School)
- v 18 letech se oženil s o osm let starší ženou Annou Hathawayovou (26 let)
- měli tři děti, nejprve Sussanu a potom dvojčata Judithu a Hamneta
- po narození dvojčat byl Shakespeare spatřen naposledy na křtu dětí, pak na 7 let zmizel
- před rokem 1592 se Shakespeare připojil ke kočovným divadelníkům
- roku 1592 hrál v různých londýnských divadelních společnostech
- stal se také spolumajitelem divadla
- Shakespeare psal poezii pod ochranou hraběte Southamptonského
- po jednoleté morové epidemii roku 1594 se stal členem nové divadelní společnosti Služebníci lorda komořího (Lord Chamberlain`s Men), kde působil jako herec a dramatik
- v roce 1599 se společnost Lorda Chamberlain`s Men přemístila do divadla Globe a Shakespeare se stal vlastníkem jedné jeho desetiny
- díky tomu byl výrazně lépe zajištěn – dostával za hru asi 6 liber
- když roku 1613 Divadlo Globe vyhořelo, přesunula se společnost do divadla Blackfriars
- pro Shakespeara skončila dramatická tvorba a zanedlouho se vrátil za manželkou a dcerami do svého rodiště, kde zůstal až do své smrti
- Shakespeare zemřel 23. 4. 1616 (v den svých narozenin)

- díla rozdělujeme do dvou období, předělem je rok 1600
I. období – píše hlavně veselohry, historické hry (z anglických dějin a starověkých dějin)
komedie: *Zkrocení zlé ženy, Sen noci svatojánské, Kupec benátský, Mnoho povyku pro nic, Veselé paničky windsorské, Jak se vám líbí, Večer tříkrálový*
- ve většině her je hlavní hrdinkou energická žena, protipól středověké ženy-světice
historické hry: *Jindřich IV., Jindřich V., Jindřich VI., Richard II., Richard III., Julius Caesar*
tragédie: *Romeo a Julie* (1595) – předjímá následující tvůrčí období
II. období – zřetelný obrat, optimismus vyprchává, hry jsou pesimističtější
tragédie: *Hamlet, Othello, Macbeth, Král Lear, Antonius a Kleopatra*
Sonety – sbírka 154 sonetů (znělek), část oslavuje přítele, část dámu černé pleti

- **literární / obecně kulturní kontext**

- představitel renesance, žil na přelomu 16. a 17. století
renesance = znovuzrození (antiky), obrození- 14.–16. století
- zrod v severní Itálii na konci 13. století, šířila se dál (Anglie, Španělsko, Německo, Francie...)
- v italských městech se rozvíjel obchod, vytvořila se skupina bohatých obchodníků a bankéřů – podporovali umělce, studia = mecenáši
- mnoho přírodních a astronomických objevů (Koperník, Galilei, Bruno) – tyto objevy otřásly církví
- vzrostla důvěra v lidský rozum, ve vědu – člověk zjistil, že církev nemá vždy pravdu
- objev knihtisku – Johannes Gutenberg → knihy se šíří rychleji
- inspiračním vzorem je antická kultura
Související pojmy:
renesance – etapa ve vývoji lidské společnosti
humanismus – životní program, ideový proud, jedna ze složek renesance

Anglie:
Geoffrey Chaucer (1340–1400)
- první velký anglický básník
- diplomat v královských službách – cestoval do Florencie, kde se setkal s Boccacciem a Petrarcou
Canterburské povídky – 24 veršovaných i prozaických povídek

Itálie:
Dante Alighieri (1265–1321)
- z Florencie, proti papeži – 20 let ve vyhnanství
Božská komedie – psáno 15 let ve vyhnanství, duchovní epos, vyjádření lásky k Beatrici

Francesco Petrarca (1304–1374)
- z Florencie, ve vyhnanství – studoval práva v Avignonu
- kněz, platonická láska se šlechtičnou Laurou
Sonety Lauře (*Zpěvník*) – dvě části (za života Laury, po její smrti)
- 366 milostných básní, většina formou sonetu

Giovanni Boccaccio (1313–1375)
- tvrdé dětství – přísný otec, macecha
- vystudoval práva, hodně cestoval
- psal od mládí, příběhy s milostnou tematikou
Dekameron – soubor 100 novel, „kniha krve a rozkoše“

Francie:
Francois Villon (1431–1463)
- žil bohémským životem – tulák, rváč, zloděj, pokládán za prvního prokletého básníka
Odkaz (*Malý testament*) – sbírka ironických a satirických básní
Závěť (*Velký testament*) – rozmanité básně: nábožné, dvorské, „bláznivé“ – vše z prostředí podsvětí
- zamyšlení nad osudem, zároveň výsměch sobě i jiným

Francois Rabelaise (1494–1553)
- spisovatel a lékař
- nejprve byl knězem, poté studoval medicínu a stal se lékařem – také studoval filozofii, archeologii a přírodní vědy
Gargantua a Pantagruel – pětidílný román, inspirace lidovou četbou o životě obrů

Španělsko:
Miguel de Cervantes Saavedra (1547–1616)
- prozaik, dramatik, básník, vrcholný autor zlatého věku španělského písemnictví
- smutný život – z rodiny zchudlého šlechtice, neměli na vzdělání
- v bitvě přišel o levou ruku, později v zajetí a 5 let otrokem v Alžíru, po návratu se oženil
Důmyslný rytíř Don Quijote de la Mancha – dvoudílný román (1605, 1615)
- satira na rytířské romány

Lope de Vega (1562–1635)
- divadelní teoretik, nejvýznamnější dramatik zlatého věku – napsal přes 1800 her (zachovalo se jich asi 500)
- idol Španělů
Fuente Ovejuna (Ovčí pramen) – vrcholné drama, námět z národních dějin

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

Zkrocení zlé ženy – hádavou, uštěpačnou a prudkou Kateřinu si nikdo nechce vzít, je potřeba ji nejprve změnit = zkrotit.

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Touha muže ovládat ženu a naopak touha ženy nenechat se ovládat mužem je stále aktuální.

- **pravděpodobný adresát:**

Kdokoli se smyslem pro humor, koho neurazí podřízená funkce ženy.

- **určení smyslu díla:**

Autor ukazuje, že manželství je hra, ve které se oba manželé chovají tak, jak chce druhý.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Hra je druhá z autorových her, vznikla v roce 1594. Je to jedna z jeho nejúspěšnějších komedií.

- **tematicky podobné dílo:**

Jane Austenová – *Pýcha a předsudek*: cílem díla je uzavření sňatků, ženy jsou v podřízeném vztahu k muži

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatizací:**

Existuje několik filmových i divadelních zpracování. V některých úpravách se upouští od úvodní předehry, tj. nehraje se divadlo na divadle.